

РЕЗЮМЕ. Мақолада олий таълим муассасаларида диагностикани ташкил етишнинг таркибий ва услубий модели кўриб чиқилади ва тақдим этилади.

РЕЗЮМЕ. В статье рассмотрены и представлены структурно-методическая модель организации диагностики в высших учебных заведениях.

SUMMARY. The article examines and presents a structural and methodological model for organizing diagnostics in a higher education establishment.

JISMONIY TARBIYA VA SPORT DARSLARIDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

B.B.Karimov – dotsent

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

Tayanch soʻzlar: jismoniy tarbiya, sport, pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar, zamonaviy yondashuvlar, multimedia vositalari, differensial yondashuv.

Ключевые слова: физическая культура, спорт, педагогические технологии, интерактивные методы, современные подходы, мультимедиа, дифференцированный подход.

Key words: physical education, sports, pedagogical technologies, interactive methods, modern approaches, multimedia, differentiated approach.

Kirish. Bugungi kunda taʼlim jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Jismoniy tarbiya va sport darslari bu jarayonning ajralmas qismi boʻlib, zamonaviy pedagogik texnologiyalar orqali ularni samarali va qiziqarli qilish imkoniyati mavjud. Ushbu maqolada zamonaviy texnologiyalarning jismoniy tarbiya darslaridagi ahamiyati va qoʻllash yoʻnalishlari tahlil qilinadi.

Bugungi kunda taʼlim sohasida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qoʻllash dolzarb masala hisoblanadi. Ayniqsa, jismoniy tarbiya va sport darslarida ushbu yondashuvlar oʻquvchilarning nafaqat jismoniy rivojlanishini, balki ularning intellektual va ijtimoiy qobiliyatlarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Ushbu maqolada jismoniy tarbiya darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning asosiy yoʻnalishlari va ahamiyati yoritiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodlar. Pedagogik texnologiyalar taʼlim jarayonini optimallashtirishga yoʻnaltirilgan usullar va vositalar yigʻindisidir. Ular oʻquvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olib, taʼlim sifatini oshirishga qaratilgan [1:22]. Jismoniy tarbiya darslarida zamonaviy texnologiyalar quyidagi jihatlarida muhim ahamiyat kasb etadi:

1. Interaktiv metodlar: Oʻyinli mashgʻulotlar, guruhlarda ishlash, rolly oʻyinlar orqali oʻquvchilarning qiziqishini oshirish.

2. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari: Mobil ilovalar, video darsliklar va virtual simulyatsiyalardan foydalanish orqali darslarni yanada samarali qilish.

3. Individuallashtirish: Har bir oʻquvchining jismoniy tayyorgarlik darajasini hisobga olib, mos dasturlarni ishlab chiqish.

Jismoniy tarbiya va sport darslarida oʻqitish uslublarini mujassamlashtirgan holda, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qoʻllash samaradorligini oshirish metodi va vositalari. Hozirgi kunda barcha pedagoglar singari jismoniy tarbiya oʻqituvchilariga ham darslarni zamonaviy pedagogik talablar asosida

tashkil etish, darsga innovatsion yondashuvni, oʻquvchilarni mustaqil fikrlashga oʻrgatishni dars davomida shakllantirish kabi ilgʻor pedagogik texnologiyalardan foydalanishni talab etadi [2:112].

Interfaol metod – taʼlim jarayonida oʻquvchilar hamda oʻqituvchi oʻrtasidagi faollikni oshirish orqali oʻquvchilarni jismoniy tarbiya va sport mashgʻulotlarida, bilimlarni oʻzlashtirishini faollashtirish, shaxsiy sifatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Oʻqitish usullarining oʻquvchilar talabiga mos kelishini aniqlashda oʻqituvchi oʻz dasturining quyidagi oltita asosiy tarkibiy qismini hisobga olishi zarur [3:84]:

1. Rejalashtirish
2. Imkoniyat va sharoitlar
3. Uslublar
4. Faoliyatlar
5. Teskari aloqa
6. Nazorat

Oʻqitish uslubini aniqlash yoʻllaridan biri bu yuqorida keltirilgan oltita omilning har biriga tegishli boʻlgan savollar roʻyxatini tuzishdir. Taʼkidlash joizki, har bir tarkibiy qism talablarining toʻliq bajari-lishini taʼminlash hamda unga amal qilish tanlangan oʻqitish uslubining samaradorligini oshiradi [4:51].

Rejalashtirish;

Oʻqitish uslubi quyidagilarni oʻz ichiga oladi, yaʼni:

- malakalar va koʻzlangan asosiy maqsadlar tahlili;
- guruh tarkibi;
- zarur boʻlgan malakalar;
- oʻrganilishi lozim boʻlgan fanlar;
- oʻrganishga ruhlaniruvchi omillar;
- oʻrganish turlari va imkoniyatlari;
- oʻquv materiallari va uning zamonga mosligi;

muammolarni aniqlash va yechimlarni topishda tajribalarni umumlashtirish zarurati;

– oʻquv materialini taqdim etish usullariga boʻlgan ehtiyoj; Oʻqitish uchun quyidagi sharoitlar mavjud boʻlishi zarur:

- oʻquv xonalari;
- oʻquv qurollari;

- audio-video materiallari;
- turli model va jihozlar;
- amaliy mashg'ulotlar uchun namunaviy qurollar;
- mavzuga oid topshiriq va vazifalar;
- guruh bo'lib yoki yakka tartibda o'qitish uslublari; – baholash materiallari. Uslublar [5:111];

O'qituvchi quyidagi o'qitish uslublari xabardor bo'lishi kerak:

- ishini bajarish bo'yicha ko'rsatmalar berib, o'qitish;
- maxsus kompyuter dasturlari yordamida o'qitish;
- ma'ruza qilib, o'qitish;
- namoyish qilish va tajriba o'tkazish;
- loyiha asosida ishlash;
- algoritm va turli tahlil uslublari foydalanish;
- holatni o'rganish;
- rol o'ynash, muhokama qilish va rag'batlan-tirish mashg'ulotlari; – kompyuter yordamida o'qitish.

O'qitishning quyidagi qaysi bir uslubini qo'llash orqali eng yaxshi natijaga erishish mumkin?

- ma'ruza;
- mustaqil ish o'tkazish;
- tinglovchilar talabiga asoslangan o'qitish;
- yakka tartibda o'qitish;
- mehnat tajribasini o'rnatish imkoniyatini yaratish.
- o'qituvchining faqat bilimlarni tarqatuvchi bo'lib qolmay, balki bu bilimlarni tinglovchi o'zlash-tiradigan qilib yetkazib beruvchi bo'la olishi;
- baholash tizimini tashkil etish; – o'qituvchilar bilan tinglovchilar orasidagi teskari aloqani tez o'rnatish [6].

Yuqorida aniqlangan mezonlar asosida mos keladigan o'qitish va o'rgatish dasturini ishlab chiqish uchun o'qituvchi quyidagilarga qodir bo'lishi lozim: – haqiqatda mavjud o'rgatish malakalariga ega bo'lish;

– o'quvchilarning bilim darajasini baholash uchun o'rnatilgan me'yorlarni aniqlash mezonini tushuntirib berish;

– o'quvchilarga o'qitish uslublari mosligini aniqlash.

Jismoniy tarbiya darslarida qo'llash usullari

1. O'yin texnologiyalari:

O'yinlar orqali ta'lim berish nafaqat qiziqarli, balki samarali hamdir. Misol uchun, sport o'yinlarida strategik fikrlash va tezkor qaror qabul qilish qobiliyatlari rivojlanadi. Shu bilan birga, jamoaviy ishlash va liderlik ko'nikmalari shakllanadi.

2. Multimedia vositalari:

Dars jarayonida videomateriallar, interaktiv doskalar va mobil ilovalardan foydalanish orqali o'quvchilarni darsga jalb etish mumkin. Misol uchun, futbol yoki basketbolning texnikasi va taktikasi haqidagi videolarni tomosha qilish natijasida nazariy va amaliy bilimlar mustahkamlanadi.

3. Differensial yondashuv:

O'quvchilarning yoshi, jismoniy imkoniyatlari va qiziqishlarini hisobga olgan holda mashg'ulot dasturlarini tuzish, ularni yanada samarali o'zlashtirishga yordam beradi. Bu usul bilan ortiqcha jismoniy yuklanishning oldi olinadi [7:15].

Amaliy natijalar:

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash jismoniy tarbiya va sport darslarining samaradorligini oshiradi. O'quvchilar o'z qobiliyatlarini to'liq namoyon eta olish imkoniga ega bo'ladilar. Natijada, ular nafaqat sog'lom turmush tarziga intilishni, balki sport orqali muloqot va jamoada ishlash qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning mohiyati

Pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonini optimallashtirishga yo'naltirilgan usullar va vositalar yig'indisidir. Ular o'quvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olib, ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan [8:27]. Jismoniy tarbiya darslarida zamonaviy texnologiyalar quyidagi jihatlarida muhim ahamiyat kasb etadi:

1. **Interaktiv metodlar:** O'yinli mashg'ulotlar, guruhlarda ishlash, rolli o'yinlar orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirish.

2. **Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari:** Mobil ilovalar, video darsliklar va virtual simulyatsiyalardan foydalanish orqali darslarni yanada samarali qilish.

3. **Indivduallashtirish:** Har bir o'quvchining jismoniy tayyorgarlik darajasini hisobga olib, mos dasturlarni ishlab chiqish.

Jismoniy tarbiya darslarida qo'llash usullari:

O'yinlar orqali ta'lim berish nafaqat qiziqarli, balki samarali hamdir. Misol uchun, sport o'yinlarida strategik fikrlash va tezkor qaror qabul qilish qobiliyatlari rivojlanadi. Shu bilan birga, jamoaviy ishlash va liderlik ko'nikmalari shakllanadi.

Dars jarayonida videomateriallar, interaktiv doskalar va mobil ilovalardan foydalanish orqali o'quvchilarni darsga jalb etish mumkin. Misol uchun, futbol yoki basketbolning texnikasi va taktikasi haqidagi videolarni tomosha qilish natijasida nazariy va amaliy bilimlar mustahkamlanadi [9:41].

O'quvchilarning yoshi, jismoniy imkoniyatlari va qiziqishlarini hisobga olgan holda mashg'ulot dasturlarini tuzish, ularni yanada samarali o'zlashtirishga yordam beradi. Bu usul bilan ortiqcha jismoniy yuklanishning oldi olinadi.

Xulosa. Jismoniy tarbiya va sport darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ta'lim jarayonining sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Bu jarayonni muvaffaqiyatli tashkil etish uchun o'qituvchilar doimiy ravishda yangi texnologiyalarni o'rganib, o'quv jarayoniga integratsiya qilishlari lozim. Shunday yondashuv orqali jismoniy tarbiya darslari nafaqat foydali, balki qiziqarli ham bo'lishi ta'minlanadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash jismoniy tarbiya va sport darslarining samaradorligini oshiradi. O'quvchilar o'z qobiliyatlarini to'liq namoyon eta olish imkoniga ega bo'ladilar. Natijada, ular nafaqat sog'lom turmush tarziga intilishni, balki sport orqali muloqot va jamoada ishlash qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

Adabiyotlar

1. Karimov F. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. -Toshkent: «Fan», 2020.
2. Yusupov A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asoslari. -Toshkent: «O'zbekiston», 2018.
3. Qodirov M. Sport mashg'ulotlarini tashkil etish. -Toshkent: «Sharq», 2019.
4. Norboev S. Jismoniy tarbiya darslarida axborot texnologiyalaridan foydalanish. -Toshkent: «Ilm ziyo», 2021.
5. Abdullayev N. Ta'limda innovatsion yondashuvlar. -Toshkent: «Yangi asr avlodi», 2017.
6. Mirzakarimov Yu.A. Jismoniy tarbiya va sport darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning jihatlari. // Orienss. 2021. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/jismoniy-tarbiya-va-sport-darslarida-zamonaviy-pedagogik-texnologiyalardan-foydalanishning-jihatlari> (дата обращения: 15.01.2025).
7. Piraxunova F.N., Nazirov A.X. O'qitishning yangi pedagogik texnologiyalari. Uslubiy qo'llanma. -T.: «Iqtisod-moliya» 2008, 3-48-b.
8. Бордовская Н.В. Диалектика педагогического Исследования. -Москва: СПб: Изд-во РХГИ, 2001.
9. Левина М. Технологии профессионального педагогического образования. -Москва: «Академия», 2001.
10. Karimov B.B. Shug'ullanuvchi sportchilar (o'quvchi, bolalar) shaxsining psixologik muammolari. //Academic research in educational sciences. 2021.-T. 2. №. 4. -C. 613-622.
11. Karimov B.B., Norov O.T. Scientometrics in sports. // Web of scientist: International scientific reserch jornal. Volume 3, Issue 4, April., 2022.

REZYUME. Ushbu maqolada jismoniy tarbiya va sport darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarning qo'llanilishi, ularning asosiy tamoyillari va ahamiyati yoritilgan. Interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va individuallashtirilgan yondashuvlar yordamida darslarni samarali tashkil etish yo'llari ko'rsatilgan. Mazkur yondashuvlar nafaqat o'quvchilarning jismoniy rivojlanishiga, balki ularning intellektual va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

РЕЗЮМЕ. В данной статье рассматривается использование современных педагогических технологий на уроках физической культуры и спорта, их основные принципы и значение. Показаны пути эффективной организации занятий с использованием интерактивных методов, информационно-коммуникационных технологий и индивидуализированного подхода. Эти подходы способствуют не только физическому развитию учащихся, но и развитию их интеллектуальных и социальных навыков.

SUMMARY. This article examines the application of modern pedagogical technologies in physical education and sports lessons, highlighting their key principles and significance. It presents methods for organizing effective classes using interactive techniques, information and communication technologies, and individualized approaches. These methods contribute not only to students' physical development but also to the enhancement of their intellectual and social skills.

ZAMONAVIY RAQAMLI O'QUV-METODIK TA'MINOTNING TARKIBI

A.Kenesbayev – *assistent o'qituvchi*

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayansh so'zlar: interaktiv vositalar, raqamli ta'lim, o'quv-metodik ta'minot, multimedia, informatika, innovatsiya, raqamlashtirish, chat platformalari.

Ключевые слова: интерактивные инструменты, цифровое образование, учебно-методическая поддержка, мультимедиа, информатика, инновации, цифровизация, чат-платформы.

Key words: interactive tools, digital education, educational and methodological support, multimedia, informatics, innovation, digitalization, chat platforms.

Bugungi kunda ta'lim jarayonlarini modernizatsiya qilishda raqamli o'quv-metodik ta'minot muhim o'rin tutadi. Bunday resurslar nafaqat ta'lim sifatini yaxshilashga, balki o'quvchilarning mustaqil ishlash qobiliyatlarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Mazkur maqolaning maqsadi - zamonaviy raqamli o'quv-metodik ta'minotning tarkibiy qismlarini tahlil qilish va ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotning ahamiyatli tomoni shundaki ishlab chiqilgan o'quv-metodik ta'minot qoraqalpoq va o'zbek tillarida ishlab chiqilgan.

O'quv-metodik ta'minot yaratish va takomillashtirish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar respublikamizda ham, xorijda ham keng qamrovli tadqiqotlar olib borilayotgan sohalaridan biridir. Quyida ushbu yo'nalishda faoliyat yuritgan ayrim olimlar va ularning tadqiqotlari, shuningdek, kamchiliklari haqida ma'lumot berilgan:

Respublikamiz olimlaridan.

X.Mirzaxmedov. *Tadqiqot sohasi:* Elektron ta'lim muhitida o'quv-metodik ta'minotlarni yaratish va ulardan foydalanish.

Yutuqlari: O'quv jarayonini avtomatlashtirish uchun elektron o'quv qo'llanmalarni yaratish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqqan. Shuningdek, ta'lim jarayonida interaktiv dasturlarni qo'llash muhimligini ta'kidlagan.

Kamchiliklari: Ba'zi ishlanmalar texnik imkoniyatlar va infratuzilma yetarli bo'lmagan hududlarda tatbiq etishda qiyinchiliklarga duch keladi.

G.Karimova. *Tadqiqot sohasi:* Ta'limda multimedia texnologiyalaridan foydalanib, o'quv-metodik ta'minotlarni shakllantirish.

Yutuqlari: Multimedia resurslari orqali o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qilishga oid metodikalar ishlab chiqqan.

Kamchiliklari: Multimedia resurslari yuqori texnik